Bc. Kateřina Heřmanská

Instrukcí aneb Krátké naučení hospodáři mladému Šimona Lomnického z Budče
(edice a literárně historický rozbor)

posudek vedoucího diplomové práce

Práce, kterou diplomantka odevzdala, jeví již na první pohled známky chvatu a nedokončenosti. V práci zůstalo mnoho formulací neelegantních, násilných (např. s. 31: „V porovnání rozsahů však nemůžeme upřít Lomnickému iniciativu a vlastní přínos v rozpracování a vysvětlení jednotlivých dílčích rad pro větší přístupnost prostšímu publiku.“) nebo po obsahové stránce zavádějících (např. s. 21: „V současných monografiích stále autoři vycházejí ze stejných pramenů a osobnost Lomnického je stále upozaděna, ačkoli stojí za zkoumání jednak jako autora obsáhlého cyklu mravoučných pros, jednak z hlediska barokní poetiky...“ – zůstává nejasné, zda tu skutečně má jít o „osobnost“, nebo spíše o dílo, jak se zdá naznačovat přípustkové věta).

Mnohé věty zůstaly i gramaticky nekoherentní, tak např. na s. 25: „*Dětinský řápek* a *Instrukcí aneb Krátké naučení hospodáři mladému* se svou formou nejvíce blíží klasickému žánru naučení, tedy autor předávající rady čtenáři pro mravný a ctnostný život.“ Jiný příklad (s. 26): „Jako kontaktní prostředky mu [Lomnickému] posloužily jednak hovorový jazyk a lidová přísloví, čtenářům bližší než dlouhé věroučné citáty, jednak dialogovým formátem, často využívaný v didakticko-výchovném žánru. („Dialogovým formátem“ míní diplomantka „dialogickou formu“.)

V závěru, který v pracích tohoto druhu bývá korigován se zvláštní bedlivostí, protože se o něm soudí, že je jednou z mála částí, které posuzovatelé budou číst, nás diplomantka na začátku druhého odstavce (s. 58) napíná spojkou „sice“, avšak očekávané „ale“ až do konce nepřichází. V práci je také mnoho typografických chyb, tak např. v tomto jediném jmenovaném druhém odstavci na s. 58 jich lze nalézt pět: „nařnutí“ („nařknutí“), „sektáváme se“, „přbližují“, „měsťanským“, „křesťasnké“.

Nedostatek pečlivosti se projevuje i v obsahové stránce textu. Ve výkladu zůstala mlhavá a nejasná vyjádření, která by vyžadovala přesnější, jasnější formulace, tak např. dosti nejasné a nevysvětlené zůstává tvrzení, že „ačkoli v některých spisech, zvláště v těch zabývajících se náboženskými otázkami, Lomnický propadá více kazatelskému stylu, snaží se o beletrisaci výkladu“ (s. 26).

Objevují se také tvrzení příliš odvážná, která by bylo třeba nějak doložit, pokud bychom na nich chtěli trvat, např. (s. 25): „Kupidova střela, varující před smilstvem a cizoložstvím, byla primárně určena prostému lidu a těšila se velké popularitě.“

Objevují se také tvrzení vysloveně nesprávná, tak např. že „Lomnický ... jako pravověrný katolík nemohl čerpat z existujících kališnických či bratrských kancionálů, ale musel všechny písně tvořit sám“ (s. 22). Je přece mnoho dokladů zcela opačných, i Antonín Koniáš čerpal z bratrských kancionálů.

Nechybí ani naivní vedení spojnic mezi autorovým životem a dílem (s. 17): „V pocitech samoty se sblížil s Petrem Vokem z Rožmberka. Krise v soukromí se projevuje i v díle (viz *Modlitba k Panně Marii bolestné* nebo *Výklad na Otčenáš*, který je apelem k pokání a očekávání konce světa).“

Anachronické a nesprávné je mluvit v souvislosti s Lomnického nářky na mravní úroveň současníků a s apokalyptickou tematikou o „autorově pesimismu“ (s. 26), resp. „pesimismu a beznaději“ (tamtéž).

Značně zavádějící a občas komické jsou také formulace, poměrně hojné, které na literární realitu raného novověku přenášejí literárně historické a literárně kritické ptydepe minulého století, např. (s. 24): „Velkou část Lomnického tvorby tvoří právě mravoučná literatura, v níž zcela v du-

chu literárních tendencí konce 16. století kritisuje soudobé nešvary a zlozvyky...“ Nebo (s. 22): „Prvním dílem, jímž se Lomnický roku 1580 uvedl na literární scénu, byl rozsáhlý kancionál *Písně nové na evangelia svatá nedělní přes celý rok*.“

Ledacos z těchto nedostatků jde patrně navrub nekritické závislosti na sekundární literatuře z dob budování socialismu. Tu, připouštím, při práci na tématu, jako je Lomnický, nelze obejít, ale diplomant by měl být schopen rozlišit, co jsou relevantní informace a co dobové piruety. Nepozorností vniklo do práce ledacos, co působí dost muzeálně, včetně kategorie „pokrokovosti“ (s. 32: „Pokrokově působí Lomnického varování před neuváženými a vykalkulovanými smluvenými sňatky potomků s výrazně staršími partnery, především manželství mladé ženy se starým mužem...“).

Vůbec práce s odbornou terminologií je nezřídka neobratná, někde až brání porozumění. Tak např. vedle již uvedeného „dialogového formátu“ (s. 26) diplomantka mluví také o „dialogovém zpracování“ (s. 27: „Druhým podstatným krokem k přiblížení se k publiku je dialogové zpracování...“) a „přerýmování předlohy“ (s. 35: „Rozhodně nemůžeme říci, že jde o plagiát či bezduché přerýmování předlohy.“). *Loci communes* mohou být stěží charakterizovány jako „celé shodné pasáže“ (s. 58). Jinde diplomantka říká, že „Lomnický své prvotní dílo rozšířil a znovu vydal, tentokrát ve veršované podobě“ (s. 37), ale ze souvislosti vyplývá, že nešlo o to, že by prozaický spis převedl do veršované podoby, ale spíše o to, že veršovaný spis vytištěný dříve *in continuo* byl v novém vydání graficky rozčleněn na verše.

Zvláště neblaze se jistý chvat projevil na edičním oddílu diplomové práce. Ten je podle všeho její hlavní částí. I do edice však vniklo velké množství chyb, které ji bohužel činí prakticky nepoužitelnou. Porušen bývá smysl textu, např. „Ani již to pozdě bude“ místo „Ano již to pozdě bude“ (s. 242, s. předlohy. 222), „Taky jakožto k synu svému“ místo „Tak jakožto k synu svému“ (s. 213, s. předlohy. 186), „Někdys ne jiné šnorchloval“ místo „Někdys na jiné šnorchloval“ (s. 203, s. předlohy 173). Porušen bývá i sylabický rozměr verše, např. „sedmdsat grošů z kopy“ místo náležitého „sedmdesat grošů z kopy“ (s. 75, s. předlohy 16) nebo „Jestli že neopatříš“ místo „Jestli že se neopatříš“ (s. 135, s. předlohy 90), „opraví, že nejsou opilí“ místo „praví, že nejsou opilí“ (s. 202, s. předlohy 172), a někde může být porušen i rým, tak např. „Ale již pak těchto časí“ místo „časů“ (předloha píše „časú“) v rýmu na „téměř při každičkém kvasu“ (s. 202, s. předlohy 172; opravoval jsem podle exempláře Strahovské knihovny AA XV 46). Stěží uvěřitelná množství chyb se hemží v přepisu latinských pasáží – není ani třeba mít k ruce předlohu, stačila by jen orientační znalost latiny, aby si čtenář povšiml, že tu něco není v pořádku (zvl. s. 59).

Pochybovat lze také o některých edičních řešeních, např. zachování původní interpunkce je na první pohled lákavá možnost, ale při textu toho typu, jako je Lomnického Instrukcí, nelze dost dobře přehlédnout, že původní mechanicky kladená interpunkce, pocházející ostatně dost možná od tiskaře a ne od autora samého, víceméně rozbíjí syntaktické uspořádání textu, tíhnoucí k delším než jen dvouveršovým celkům.

Ve výčtu nedostatků by bylo možno dále pokračovat, ale i z toho, co bylo až dosud uvedeno, je myslím zřejmé, že práce není způsobilá k obhajobě.

V této podobě tedy práci k obhajobě nedoporučuji.

Mgr. Tomáš Matějec, Ph.D.

V Praze 25. ledna 2016